

Тимчасова допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме

Тимчасова допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів існувала ще в радянській системі соціального забезпечення. Вона була запроваджена з 1985 року. На початку 90-х років правовою основою надання тимчасової допомоги стає Закон України „Про державну допомогу сім'ям з дітьми” від 21 листопада 1992 року. Сімейний кодекс України прийнятий 10 січня 2002 року у ст.181 закріпив положення, відповідно до якого, якщо місце проживання батьків невідоме або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину, дитині призначається тимчасова державна допомога, порядок призначення та виплати якої визначається Кабінетом Міністрів України. На виконання ст. 181 Сімейного кодексу України Кабінет Міністрів України своєю постановою від 22 лютого 2006 року №189 затвердив *Порядок призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме.*

Умови призначення тимчасової допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме (далі тимчасова допомога)

Головною умовою призначення тимчасової допомоги є звичайно невиконання одним із батьків обов'язку щодо утримання дитини з таких підстав:

- невиконання рішення суду про стягнення аліментів з одного з батьків через ухилення від сплати аліментів або відсутність у боржника коштів та іншого майна, на які за законом може бути звернено стягнення;

- відсутність можливості утримувати дитину у зв'язку з тим, що стосовно одного з батьків здійснюється кримінальне провадження або він перебуває на примусовому лікуванні, у місцях позбавлення волі, якого визнано в установленому порядку недієздатним або перебуває на строковій військовій службі;

- місце проживання (перебування) одного з батьків не встановлено. Розшук проводиться органами внутрішніх справ на підставі Порядку розшуку боржника - фізичної особи, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 27 серпня 2008 №408. Якщо протягом місяця місцеперебування боржника (який не сплачує аліменти) не встановлено, до відділу соціального захисту населення за місцем проживання особи, на користь якої мають бути сплачені аліменти, для призначення їй тимчасової допомоги направляється повідомлення про розшук боржника. Повідомлення може бути видано особисто стягувачеві (п. 2.8. вказаного порядку).

Батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття. Отже, ще однією умовою є наявність дитини віком до 18 років.

Тимчасова допомога не призначається на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням або на повному державному утриманні.

Якщо дитина, яка перебуває у відповідній установі (закладі) на повному державному утриманні, під час літніх канікул перебуває вдома, зазначена допомога призначається за повні місяці такого перебування на підставі довідки установи (закладу) про те, що дитина в цей час не перебувала на повному державному утриманні.

Призначення та виплата тимчасової допомоги

Тимчасова допомога призначається і виплачується за місцем проживання (перебування) одного з батьків, який утримує дитину, управлінням праці та соціального захисту населення районної, районної у містах Києві та Севастополі держадміністрації, структурним підрозділом з питань праці та соціального захисту населення виконавчого органу міської, районної у місті ради (далі - орган праці та соціального захисту населення).

Для призначення тимчасової допомоги обин з батьків звертається до органу соціального захисту населення за місцем проживання (перебування). У разі утворення об'єднаної територіальної громади заяви з необхідними документами для призначення тимчасової допомоги приймаються уповноваженими особами, що визначені виконавчими органами ради об'єднаної територіальної громади, та передаються відповідним органам соціального захисту населення.

Для призначення допомоги подуються такі документи:

1. Заяву за формою, затвердженою наказом Мінсоцполітики;
2. Для підтвердження віку дитини, а також зв'язку дитини з одержувачем допомоги (це може бути виключно мати або батько дитини) та тим з батьків, хто ухиляється від сплати аліментів подається **копія свідоцтва про народження дитини**;
3. Для підтвердження складу сім'ї та її доходу - декларацію про доходи та майновий стан осіб, що звернулися за призначенням усіх видів соціальної допомоги (заповнюється на підставі довідок про доходи кожного члена сім'ї).

Залежно від підстав, на яких призначається тимчасова допомога, додатково подаються такі документи:

- рішення суду (виконавчий лист) про стягнення з одного з батьків аліментів на дитину;
- довідка державної виконавчої служби, що підтверджує факт несплати аліментів одним з батьків протягом шести місяців, що передують місяцю звернення;
- довідка відповідної установи про здійснення стосовно одного з батьків кримінального провадження або про його перебування на примусовому лікуванні, у місцях позбавлення волі, визнання його в установленому порядку недієздатним, а також перебування на строковій військовій службі;
- повідомлення органу внутрішніх справ про те, що місце проживання (перебування) одного з батьків дитини не встановлено.
- довідка про розмір аліментів. Така довідка подається у випадках, коли тимчасова допомога призначається у розмірі різниці між визначеним розміром аліментів і сумою, що становить 30 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого законом для дитини відповідного віку.

Після надходження усіх необхідних документів орган соціального захисту населення **протягом десяти календарних днів** зобов'язаний прийняти рішення про призначення або відмову в призначенні тимчасової допомоги.

Тимчасова допомога **призначається кожні шість місяців починаючи з місяця**, в якому подані усі необхідні документи. Для призначення допомоги на наступний шестимісячний строк одержувач подає лише заяву, в якій повідомляє про обставини, що можуть бути підставою для продовження виплати допомоги.

Розмір тимчасової допомоги

Тимчасова допомога надається на дітей у розмірі, що дорівнює різниці між 50 відсотками прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців.

Отже, при визначенні розміру допомоги необхідно з'ясувати:

Склад сім'ї. Відповідно до п. 8-1 Порядку призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме до складу сім'ї особи, що звертається за призначенням зазначеної допомоги, включаються:

- чоловік (дружина);
- рідні, усиновлені та підопічні діти віком до 18 років, а також діти віком до 23 років, які навчаються за денною формою у вищих навчальних закладах I-IV рівня акредитації та професійно-технічних навчальних закладах і не мають власних сімей незалежно від місця проживання або реєстрації;
- неodrжені повнолітні діти, які визнані особами з інвалідністю з дитинства I та II групи або особами з інвалідністю I групи і проживають разом з батьками;
- непрацездатні батьки чоловіка та дружини, які проживають разом з ними і перебувають на їх утриманні у зв'язку з відсутністю власних доходів;
- жінка та чоловік, які проживають однією сім'єю, не перебувають у шлюбі, але мають спільних дітей.

До складу сім'ї не включаються особи, які перебувають на повному державному утриманні.

2. Середньомісячний сукупний дохід сім'ї (ССДС) в розрахунку на одну особу. Сукупний дохід сім'ї визначається згідно з Методикою обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги на підставі довідки про доходи і декларації про доходи та майновий стан осіб, що звернулися за призначенням усіх видів соціальної допомоги. Розрахунок ССДС на одну особу включає:

- з'ясування доходу кожного члена сім'ї, хто включається до її складу на попередніх шість місяців;
- визначення суми доходу всіх членів сім'ї за шість місяців, який ділиться на 6. Таким чином визначається середньомісячний сукупний дохід сім'ї;
- середньомісячний дохід сім'ї ділиться на кількість членів сім'ї.

Особливості обчислення доходу для фізичних осіб – підприємців.

- для фізичних осіб – підприємців, які обрали спрощену систему оподаткування та є платниками єдиного податку першої групи, незалежно від отриманих (неотриманих) доходів до сукупного доходу за кожен місяць враховується дохід на рівні двох розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, чинного на відповідний місяць;
- для фізичних осіб - підприємців, які обрали спрощену систему оподаткування та є платниками єдиного податку другої групи, - трьох розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб;
- для фізичних осіб - підприємців, які обрали спрощену систему оподаткування та є платниками єдиного податку третьої групи, - чотирьох розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб.

3. **Розмір прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку**, на яку призначається допомога на момент звернення за допомогою та визначення відповідно його 50%.

Порядок виплат тимчасової допомоги

Тимчасова допомога виплачується установою уповноваженого банку, визначеного в установленому порядку Кабінетом Міністрів України, або державним підприємством і об'єднанням зв'язку за місцем проживання (перебування) одержувача.

Перерахування розміру тимчасової допомоги проводиться органом соціального захисту населення з дня досягнення дитиною відповідного віку або у разі встановлення о розміру прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку без звернення одержувача.

Покриття витрат, пов'язаних з виплатою тимчасової допомоги, здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, наданих як субвенція місцевому бюджету.

Припинення виплати тимчасової допомоги

П. 10 Порядку дає вичерпний перелік підстав припинення виплати тимчасової допомоги. До них належать:

1) *встановлення місця проживання (перебування) особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду;*

2) *виявлення обставин, що свідчать про можливість одного з батьків утримувати свою дитину.* Перелік цих обставин не визначено. Можна припустити, що до них належать ті обставини, які дають змогу платнику аліментів мати заробіток (дохід) або збільшити його розмір;

3) *досягнення дитиною 18-річного віку;*

4) *виконання в повному обсязі зобов'язань одного з батьків щодо сплати аліментів у разі виїзду на постійне місце проживання за кордон.* Згідно з ч.6 ст.181 СК України, якщо платник аліментів за рішенням суду виїжджає на постійне проживання у державу, з якою Україна не має договору про правову допомогу, з нього за рішенням суду до його виїзду за межі України може бути стягнуто аліменти за весь період до досягнення дитиною повноліття. Аліменти стягуються відповідно до Порядку стягнення аліментів на дитину (дітей) у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про подання правової допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 року №1203;

5) *влаштування дитини до відповідної установи (закладу) на повне державне утримання;*

6) *скасування або визнання усиновлення недійсним.* Згідно з ч.4 ст.232 СК України усиновлення надає усиновлювачеві права та накладає на нього обов'язки щодо дитини, яку він усиновив, у такому ж обсязі, який мають батьки щодо дитини. Відповідно, скасування чи визнання усиновлення недійсним припиняє такі зобов'язання;

7) *усиновлення дитини (чоловіком матері або дружиною батька).* Згідно з ч.1 ст.232 СК України з моменту здійснення усиновлення припиняються особисті та майнові права і обов'язки між батьками та особою, яка усиновлена, а також між нею та іншими її родичами за походженням. Отже, обов'язок щодо утримання такої дитини покладається з моменту усиновлення на усиновителя;

8) *відмови від стягнення аліментів.* Причини відмови від стягнення аліментів можуть бути різними. Наприклад, припинення права на аліменти для дитини у зв'язку з передачею права власності на нерухоме майно (ст. 190СК України);

9) *добровільного виконання рішення суду особою, зобов'язаною сплачувати аліменти;*

10) скасування в установленому законодавством порядку рішення суду щодо стягнення аліментів. Відповідно до ст. 188 СК України батьки можуть бути звільнені від обов'язку утримувати дитину;

11) смерті дитини, якій була призначена тимчасова допомога;

12) смерті одного з батьків, зобов'язаного сплачувати аліменти, або визнання його в установленому порядку безвісти відсутнім чи оголошення померлим;

13) позбавлення в установленому порядку одного з батьків, який утримує дитину, батьківських прав. Підстави для позбавлення батьків батьківських прав визначені у ст.164 СК України. Особа, позбавлена батьківських прав перестає бути законним представником дитини, втрачає права на пільги та державну допомогу, що надаються сім'ям з дітьми (ч.1, п.п.2,3, ст. 166 СК України);

14) відібрання дитини від одного з батьків, який утримує дитину, без позбавлення батьківських прав. Порядок відібрання дитини регламентується ст.170 СК України. Це можливо у випадках, передбачених п.2-5 ч.1 ст.164 СК України, а також в інших випадках, якщо залишення дитини у них є небезпечним для її життя, здоров'я і морального виховання. У цьому разі дитина передається другому з батьків, бабі, дідові, іншим родичам — за їх бажанням або органів опіки та піклування;

15) встановлення над дитиною опіки чи піклування. Ця обставина є підставою для припинення виплати тимчасової допомоги, оскільки автоматичну зумовлює виникнення права на допомогу передбачену Законом України „Про державну допомогу сім'ям з дітьми” – дітям, над якими встановленого опіку чи піклування.

Про виникнення вказаних обставин одержувач допомоги зобов'язаний повідомити у десятиденний строк орган праці та соціального захисту населення. Виплата тимчасової допомоги припиняється з першого числа місяця, що настає за місяцем, в якому виникла одна із зазначених обставин.

У разі встановлення місця проживання (перебування) одного з батьків і припинення його розшуку орган внутрішніх справ у триденний строк повідомляє про це одержувача, орган праці та соціального захисту населення, посадову особу, яка винесла ухвалу (постанову) про розшук, а також суд за місцем знаходження виконавчого листа.

Якщо виникла можливість стягнення аліментів з одного з батьків, виявлено, що один з батьків може утримувати дитину або місце проживання (перебування) одного з батьків встановлено, у зв'язку з чим можливе стягнення з нього коштів на утримання дитини, орган соціального захисту населення звертається до суду із заявою про стягнення суми сплаченої тимчасової допомоги. Стягнуті кошти зараховуються до державного бюджету.